

TRIGLAVSKI
NARODNI
PARK

Časopis za
prebivalce
prijatelje in
podpornike

SVET POD TRIGLAVOM 19

NAČRT UPRAVLJANJA Javna razgrnitev
NARAVA Kozlički - barviti hrošči

KULTURA Značilni stavbni tipi v TNP
PROJEKTI Mobilna informacijska točka

Uvodnik

BESEDILO • mag. Martin Šolar, direktor TNP

KAZALO

- 3 NAČRT UPRAVLJANJA
- 4 NARAVA
- 5 KULTURA
- 6 OSEBNOSTI
- 7 PROJEKTI
- 9 STRANI ZA MLADE IN
MLADE PO SRCU
- 10 AKTUALNO
- 12 IZLET ŠTEVILKE

Pred dobrima dvema letoma smo polni optimizma dobili nov zakon o Triglavskem narodnem parku. Zavzetost vseh zaposlenih v Javnem zavodu TNP in tvorno sodelovanje domačinov je podkrepjeno s prvimi novimi ukrepi varstva in razvoja ter z rastjo proračuna povzročilo vse boljše razumevanje parka in njegovo uspešno uveljavljanje v času in prostor Julijskih Alp.

Za leto 2012 smo si zadali ambiciozne cilje – dokončno uveljavitev Zakona o TNP, pripravo načrta upravljanja, izvajanje projektnega dela ter pripravo in izvajanje naravovarstvenih ter razvojnih vsebin. Leto, ki mineva, pa se je tudi za Triglavski narodni park obrnilo povsem drugače. Z reorganizacijo ministrstev smo prešli pod novo skupno streho, spadamo pod Ministrstvo za kmetijstvo in okolje, v katerem si področje okolja in varstva narave še vedno ni našlo pravega mesta. Javno finančno stanje je še kako zadelo tudi naš zavod – proračun je bil zmanjšan kar za dobrih 30 odstotkov. Morali smo se odreči mnogim stvarim in programom, navsezadnje je pred vami edina letošnja številka našega časopisa Sveta pod Triglavom, pa še ta je izšla v skromnejši izvedbi.

Vseeno pa v Javnem zavodu TNP verjameo v prihodnost narodnega parka – verjamemo, da je treba najti voljo, moč in sredstva, da zakon in zavarovano območje zaživita v duhu svojega poslanstva – varovanja Julijskih Alp in omogočanja trajnostnega razvoja za življenje ljudi v svetu pod Triglavom. ♦

Zahvala glavnemu uredniku ☺

BESEDILO • mag. Martin Šolar
FOTOGRAFIJA • Aleš Zdešar

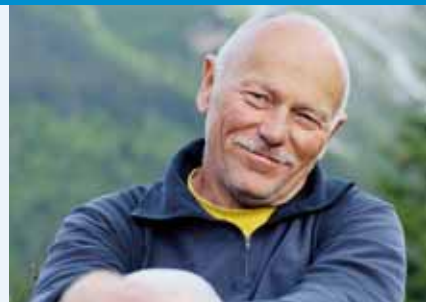
Sredi vročih razprav o tem, koliko let bomo delali in pri kateri starosti bomo šli v pokoj, je sredi še bolj vročega letošnjega poletja odšel v pokoj naš sodelavec Jože Mihelič, za TNP-jevce in prijatelje preprosto Joža. Verjamem, da bo tudi v prihodnje ostal zvest čudovitemu svetu pod Triglavom.

Poznam ga že dolgo, kot hribovca, alpiništa, smučarja, fotografa. Pa tudi kot sodelavca in prijatelja, navsezadnje sva si kar devet let delila pisarno na upravi parka. Prav na ta čas imam najbolj prijetne spomine – na Jožev prav očetovski, včasih pokroviteljski, predvsem pa prijateljski odnos.

Joža je po karieri športnega pedagoga na več šolah, uradnika – sekretarja na takratni zvezi telesnokulturnih organizacij – in celo direktorja Ski hotela na Voglu prišel v Triglavski narodni park

leta 1989 in takratno vodstvo prepričal ter očaral s svojim izjemnim poznavanjem triglavskega pogorja, s tenkočutnim doživljanjem narave z občutkom za kulturno krajino in človeka v njej, s smislom in sposobnostjo potrpežljivega dojemanja brezčasne lepote Triglavskega narodnega parka. Njegove fotografije, pospremljene s čutnim žametnim glasom, so v obliki predavanj in predstavitev ponesle lepoto parka po vsej Sloveniji in tudi v zamejstvo. S pripovedovanjem pravljice o Zlatorogu je hotel ali nehote prevzel dediščino legendarnega fotografa Jake Čopa in legendi dodal še večji pomen.

Na upravi parka se je Joža ukvarjal predvsem z dokumentiranjem in založništvom ter posebej z okoljsko vzgojo in izobraževanjem. Naključje ali pa ne – prva naloga, ki mu je bila zaupana ob prihodu, je bila priprava časopisa TNP. Pripravil in uredil je časopis, a je nato trajalo več kot deset let, da je časopis TNP – Svet pod Triglavom –

zaživel. Joža je bil šest let njegov glavni in odgovorni urednik in v tem času je pod njegovo taktirko izšlo 14 številke časopisa. Tudi po njegovi zaslugi Svet pod Triglavom ni le časopis TNP-ja, ampak ugledno, brano in predvsem pri prebivalcih parka zelo priljubljeno glasilo ter neprecenljiv glasnik narodnega parka v javnosti.

Anekdot, prigod, spominov je nešteto, preveč za časopis. Za vse navedeno in tišto, za kar tu ni prostora, se Ti, dragi Joža, kot sodelavec in prijatelj v svojem in v imenu vseh TNP-jevcev iskreno zahvaljujem. ♦

JAVNA RAZGRNITEV NAČRTA UPRAVLJANJA ZA TNP

BESEDILO • mag. Martin Šolar

Triglavski narodni park ima nov sodoben zakon. Naš cilj je, da zavarovano območje Triglavskega narodnega parka postane vzoren primer uspešnega sodelovanja različnih interesov – naravovarstvenih, gošpodarskih, rekreacijskih in družbeno-kulturnih s skupnim ciljem: zagotavljati ohranjeno naravo, okolje in kulturno dediščino ter sonaravni razvoj Julijskih Alp za prihodnje generacije. Ta cilj lahko dosežemo s povezovanjem in sodelovanjem – posebej z lokalnimi prebivalci in njihovimi lokalnimi skupnostmi ter širšo javnostjo.

in priložnosti, določili smo cilje in iz njih izhajajoče ukrepe. Za vsak cilj je predlagan nosilec izvajanja ter stroški.

Osnutek NU za Triglavski narodni park je julija sprejel svet TNP. S tem je bil storjen prvi formalni korak v postopku sprejemanja NU. Osnutek smo po sprejetju na svetu posredovali v mnenje parkovnim občinam, ki so vse v zakonskem roku 60 dni posredovale svoja mnenja s predlogi in dopolnitvami. Na podlagi le-teh je bil pripravljen dopolnjen osnutek NU, ki je od 30. 10. do 29. 12. v javni razgrnitvi. V tem

času je bil izveden drugi forum zainteresirane javnosti, potekajo javne predstavitve.

Po novem letu bomo pregledali vse pripombe in dopolnitve z javne razgrnitve in oblikovali predlog NU, ki ga bo svet TNP predvidoma sprejel spomladi 2013. Temu sledi le še zadnje medsektorsko usklajevanje in sprejem na vladi.

NU je na dobri poti h končni potrditvi. To orodje, ki smo ga pripravili skupaj z najširšo javnostjo, nam bo omogočilo ohraniti vrednote parka in hkrati zagotoviti življenje pod Triglavom. •

Srečanje v Kobaridu

BESEDILO • Božo Bradaškja
FOTOGRAFIJA • arhiv TNP

V Kobaridu v Zeleni hiši je bilo 3. 4. 2012 srečanje predstavnikov agrarnih in pašnih skupnosti iz občin Bovec, Kobarid in Tolmin, ki so lastniki zemljišč, ležečih v Triglavskem narodnem parku. Srečanje je organiziral Božo Bradaškja, predstavnik lastnikov kmetijskih in gozdnih zemljišč iz občin Bovec, Kobarid in Tolmin v svetu TNP. Slednji je udeležencem posveta predstavil delovanje sveta TNP in način ter možnosti zastopanja lastnikov zemljišč v svetu. Sodelavca JZ TNP Igor Zakotnik in Da-

vorin Koren sta nato prisotnim podala informacije o dolgoročnem Načrtu upravljanja TNP. Ta je v fazi priprave in bo odločen za upravljanje zavarovanega območja v prihodnosti. Sledila so vprašanja in pobude predstavnikov agrarnih in pašnih skupnosti, ki so izpostavili številne težave, povezane z gospodarjenjem in upravljanjem z gozdovi ter visokogorskimi planinami na območju parka.

Udeleženci so se strinjali, da je takšno srečanje koristno tako za lastnike zemljišč kot za JZ TNP in da ga je smiselno v prihodnosti organizirati vsaj enkrat letno. •

DO SPREJETJA
NAČRTA
UPRAVLJANJA TNP
VELJAJO ZAČASNE
UPRAVLJAVSKE
SMERNICE, KI
DOLOČAJO VSEBINE
ZA UPRAVLJANJE
NARODNEGA
PARKA TER CILJE
IN OPERATIVNE
NALOGE.

Načrt upravljanja (NU) je najpomembnejši programski dokument, ki ga bo sprejela vlada. Določa načine varstva, rabe, gošpodarjenja in upravljanja ter razvojne usmeritve. Sprejet NU bo podlaga za izvajanje letnih programov varstva in razvoja, zagotavljal bo tudi potrebna sredstva za upravljanje parka.

NU smo pripravili skladno z zakonom in izhodišči, ki jih je sklepom predpisal minister za okolje in prostor. Pripravljeno je bilo obsežno analitično delo, skupaj s strokovno in širšo javnostjo smo se na forumu zainteresirane javnosti in na mnogih delavnicah pogovarjali o viziji parka, ugotavljali smo prednosti, pomanjkljivosti

SVET POD TRIGLAVOM
je časopis Triglavskega
narodnega parka,
namenjen njegovim
prebivalcem,
obiskovalcem,
ljubiteljem
in podpornikom.

ISSN: 1581-6664
Uprava Triglavskega
narodnega parka,
Ljubljanska cesta 27, 4260 Bled
tel.: 04/578 02 00
faks: 04/578 02 01
E-pošta: triglavski-narodni-
park@tnp.gov.si
www.tnp.si

IZDAL IN ZALOŽIL
Javni zavod Triglavski
narodni park
ZANJ mag. Martin Šolar
GLAVNA IN ODGOVORNA
UREDNIKA Alenka Mencinger
UREDNIŠKI ODBOR
Tomaž Bregant, Tina Markun,
Alenka Mencinger, Ana
Marija Kunstelj

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI
Aleš Zdešar
LEKTORIRANJE
Jana Cedičnik Lavtižar
OBLIKOVANJE IDEJNE ZASNOVE
Ideološka ordinacija,
Silvija Černe

POSTAVITEV IN PRIPRAVA
Gaya d.o.o.
TISK
Medium d.o.o., Žirovnica
NAKLADA
2000 izvodov
Tiskano na okolju
prijaznem papirju.
Bled, december 2012

KOZLIČKI V TRIGLAVSKEM NARODNEM PARKU

BESEDILO • *Tanja Menegalija*
FOTOGRAFIJE • *Aleš Zdešar* • *Tanja Menegalija*
• *Luka Markež* • *Martin Vernik*

*Biotska
raznoverstnost
Triglavskega
narodnega parka
se kaže tudi v
svetu žuželk.
Med mnogimi
skupinami so
hrošči med bolj
raziskanimi. Še
večje pozornosti so
deležne vrste, ki
izstopajo po svoji
lepoti, kar kozlički
nedvomno so.*

Kozlički so skupina hroščev, za katere so značilne dolge tipalnice – od tod tudi ime. Navadno so tipalnice pri samcih daljše in pri samicah krajše. Ob straneh oprsja, na glavi in nogah so pogosto oboženi z vrsto dolgih, ostrih trnov. Mnoge vrste so dobri in vztrajni letalci, velikokrat pa čepijo živali posebno podnevi popolnoma negibno, kot da bi bile otrple. Številne vrste so prekrasnih bleščočih barv (rdeča, zelena, modra, rjava, črna, rumena, oranžna itd.), preseneča pa tudi izredna variabilnost barv in risb na pokrov-

kah. Če se počutijo ogrožene, se hitro postavijo v bran in napadalca pogosto močno uščipnejo. Obenem svoje neugodje izražajo tudi tako, da razločno škripljejo. Te šume proizvajajo tako, da z obratnikom drgnejo ob sredoprse ali pa da z zadnjimi stegenci drsajo ob rob pokrovk. Mnoge vrste kozličkov po obliki in barvi posnemajo strupene žuželke, kot so ose in sršeni. Večina vrst je aktivna podnevi, vendar so med njimi tudi prave nočne vrste. Ličinke so breznožne in imajo močno hitinizirano glavo z močnimi čeljustmi. So slepe, bele in živijo v lesu, na koreninah ali v štebilih zelnatih rastlin.

V Sloveniji je znanih 213 vrst, v Triglavskem narodnem parku 98, kar je 46 % vseh, ki živijo pri nas. V nedavni raziskavi smo samo v dveh poletjih na območju Lepene, Trente, Loške Koritnice, Tamarja, Pišnice, Vrat in Pokljuke našli 39 vrst. Vzrok za veliko pestrost je raznoverstnost in ohranjenost življenjskih okolij. Na ekstenzivnih travnikih z bogato paleto cvetočih rastlin najdemo na stotine teh živali. Najpogostejša vrsta je **pegasti vitki kozliček**. Zaradi različnih človekovih posegov so nekatere vrste ogrožene in zato tudi zavarovane. Najbolj znan in tudi najlepši je **alpski kozliček**. Telo ima sploščeno, sivomodro, s črnimi lisami na pokrovkah. Tipalnice so razmeroma dolge. Njegov razvoj poteka v bukvi. Hrošče najdemo šele v avgustu na posekanem bukovem lesu, večinoma na cepanicah, kjer samice tudi odlagajo jajca. Zato je postal zelo redek, kajti večina zaroda zgore v pečeh. Tako kot alpski tudi **bukov kozliček** trpi zaradi sprememb v načinu gozdarjenja. Če samica izleže jajčeca v les, ki ga odpeljemo in uporabimo, je razvoj novih hroščev prekinjen, saj za to potrebujejo do štiri leta.

Kljub vsemu je park še vedno zakladnica pestrosti teh hroščev. Samo z nadaljnjim ohranjanjem in neposeganjem v pestrost življenjskih okolij ter s poznavanjem potreb teh prelepih živali pa bo tak tudi ostal. ♦

OD ZGORAJ NAVZDOL:

**PEGASTI VITKI
KOZLIČEK**

**PARJENJE VRSTE
ANASTRANGALIA
DUBIA**

**ZAVAROVANA VRSTA
LEPTURA AURULENTA**

ZGORAJ:
BUKOV KOZLIČEK
SPODAJ:
**SAMICA ALPSKEGA
KOZLIČKA ODLAGA
JAJCA V RAZPOKE
LESA**

KULTURNA KRAJINA IN STAVBNI ČLENI

BESEDILO IN FOTOGRAFIJE • Igor Zakotnik

Naselja so verjetno najprepoznavnejši del človekove prisotnosti v parku. Razvoj stavbarstva je tesno povezan s procesi naseljevanja in gospodarjenja, hkrati pa posamezne stavbne oblike in prvine kažejo na izpostavljenost prostora vplivom srednjeevropske alpske, furlanske in sredozemske kulture. Ljudsko stavbarstvo je sledilo zahtevam življenja, ki so jih opredeljevale naravne, predvsem podnebne razmere, relief in razpoložljivo gradivo.

V posoškem delu parka, ki arhitekturno pripada primorski regiji, sta se skozi zgodovino razvili avtentični lokalni različici – bovško-trentarski in kobariško-tolminski stavbni tip.

Za **kobariško-tolminski stavbni tip** je značilno združevanje posameznih enot domačije in povezovanje posameznih domačij v ohlapnejših oblikah (tudi z gradnjo v breg). Značilna je tudi mediteranska streha z blagim naklonom in poenotenjem kritine. Zunanji hodniki (*ganjki*) se raztezajo čez celotno daljšo fasado. Detajli so mediteransko oblikovani (kamniti

KOBARIŠKO-TOLMINSKI STAVBNI TIP

portali, okenski okvirji, rezljani napušči, zunanja stopnišča). Gošpodarska poslopja (seniki, kašče, *pajstve* – sušilnice sadja, čebelnjaki) so ločena od bivališča.

Bovško-trentarski stavbni tip, izoblikovan v 18. in 19. stoletju iz prvotnega alpskega tipa, opredeljujejo vrhkletna oziroma vrhhlevna zidana stavba masivnega videza, zunanje stopnišče s hodnikom pod širokim napuščem (*linda*), štrma dvokapna streha z izrazitimi čopi in z lesom opaženimi zatrepi ter leseno (prvotno sla-

BOVŠKO-TRENTARSKI STAVBNI TIP

mnato) kritino. Značilen je razpored prostorov (*izba* – črna kuhinja z vežo, *hiša*, *kamra*). Na hišah je malo kamnoseškega dekorja in fasadnih poslikav, fasade so obdelane z apnenim beležem, gošpodarska poslopja so zasnovana strogo utilitarno v enakih materialih kot stanovanjske enote.

V nasprotju s primorskim, kjer prevladuje kamen, daje **gorenjskemu delu parka** v stavbarstvu značaj les. Razlikujemo bohinjsko in zgornjesavsko hišo.

Za **bohinjski stavbni tip**, izoblikovan v 17. in 18. stoletju, so značilni stegnjena zasnova doma (pod skupno streho so povezani bivalni in gošpodarski prostori),

BOHINJSKI STAVBNI TIP

delno zidane (pritličje) in delno lesene (nadstropje) hiše, streha je štrma in dvo-kapna s sivo kritino (skodle, cementni špičaki), *ganjki* so v nadstropju, pod širokimi napušči. Leseni zatrepi imajo rezljane ograje in line za zračenje (tudi okrasni detajli v opažu), mostovži omogočajo dostop do skednja. Okenski in vratni okvirji so kamniti, fasade poslikane (freske), v notranjščini je dekor (poslikave in rezljano pohištvo).

V dolini Radovne vidimo **zgornjesavski stavbni tip**, ki ga označuje gručašta zasnova domačije. Kmečka stanovanjska hiša je zidana, pritlična, s privzdignjenim podstrešjem, ali nadstropna. Stavbe imajo

ZGORNJESAVSKI STAVBNI TIP

podolgovat tloris s tradicionalno tridelno razporeditvijo prostorov (*hiša s kamro* na eni strani, črna kuhinja v sredini ter *čumnata* in shramba na drugi strani), ki so povezani z osrednjo vežo. Običajno je hiša brez *ganjkov*. Strehe so štrme, s čopoma, ki imata odprt trikotni zaključek. Opaziti je fasadni dekor (freske), portali in okenski okvirji so obdelani v kamnu (tuf), vidna je lesena konstrukcija, bolj obdelane pa so tudi line za prezračevanje, balkoni in vhodna vrata. •

MIRKO KURINČIČ

BESEDILO IN FOTOGRAFIJA • Jože Mihelič

Dolgoletnega prostovoljnega naravovarstvenega nadzornika Triglavskega narodnega parka, Mirka Kurinčiča iz Drežnice, imenujem duša Drežniškega, kajti za Drežnico živi.

Kako tesno je povezan s svojim krajem in z njegovo tradicijo, z visokimi gorami nad njim, predvsem pa s Krnom in s Krasjim vrhom nad planino Zaprikraj, začutimo takoj, ko ga slišimo spregovoriti v pristnem dialektu, kakor danes, vsak na svojem koščku slovenske dežele, to spontano delajo mnogi zavedni intelektualci. »Drežniško« imenujemo skupino vasi Drežnica, Drežniške Ravne, Koseč, Magozd in Jezerca na izraziti ledeniški terasi nad Sočo pri Kobaridu. Trditev, da je Drežnica ena najlepših vasi v vseh Alpah, ni pretirana.

Za ljudi, kot je Mirko Kurinčič, velja pregovor, da »jabolko ne pade daleč od drevesa« ali pa, bolj alpsko in vzneseno, da se »v orlovem gnezdu (asociacija na Drežnico) ne rodijo plahi golobi«. Njegov rod je dal dva velika Slovenca. Prvi je bil znani severnoprimorski zgodovinar, geograf in arheolog Simon Rutar, njegovo najpomembnejše delo je Zgodovina Tolminske, drugi pa msgr. Anton Rutar, sprva duhovnik v Tolminu, kasneje pa predavatelj na semenišču v Gorici, dober znanec in prijatelj Ivana Trinka Zamejskega in dr. Juliusa Kugyja. Po njegovi zaslugi je bila goriška semeniška knjižnica rešena pred uničenjem, ker jo je dal tik pred italijansko vojaško zasedbo avgusta 1916 prepeļjati v Stično, kamor so se v vojnem času preselili tudi goriški bogoslovci. Ob srečanju z mladim nečakom Mirkom Kurinčičem blizu Gorice v letih po drugi svetovni vojni, ko je bil mož že zgrbljen od bremen dolgega, ustvarjalnega življenja, je mlademu sorodniku dejal: »Stopiva na tisti kraj. Od tam se lepo vidi naš Krn!«

Tudi Mirko, ki je v svoji prvi službi v anhovski tovarni cementa leto dni stanoval v Desklah, je po končanem delu ob

večerih rad zahajal na visoko pobočje nad Sočo, od koder se je videlo njegov Krn. Takoj ko so uvedli avtobusno zvezo s Kobaridom, se je začel voziti na delo, čeprav je bilo treba vstajati sredi noči. Pravzaprav si je sprva želel postati trgovec, vendar za to ni bilo možnosti. Pred dobo vojaščine je nekaj časa sicer delal v kobariški Planiki, kjer je v poletnih mesecih nadomeščal sirarje, ki so šli takrat v planine, vendar to ni bila stalna zaposlitev. Po odsluženju vojaščini pa je prišlo vabilo za dokaj dobro plačano delo v Švici. Tešte je rešil odlično in bil je izbran, vendar je takoj odpovedal ponujeno možnost, ko je nekaj dni za tem dobil, na materino prošnjo, ponudbo za delo bližje domu, v Anhovem. Ko se je nekaj let za tem ponudila možnost za delo skladiščnika v bližnji tovarni TIK v Kobaridu, so se dnevne poti na delo in z dela vendarle skrajšale. Ostalo je več časa za dom in za svojevrstno domače poklicno delo, za njegov muzej.

Mirko Kurinčič občuduje svojo vas, ki je iz popolnega uničenja, potem ko je vojaški stroj prve svetovne vojne vsako ped Drežniškega šteptal do golega skalovja in so bile požgane ali porušene vse vaške hiše, ponovno vstala v življenje. To občudovanje se zrcali v dveh bogatih, lepo urejenih zbirkah, ki so obiskovalcem Drežnice, prijateljem in različnim strokovnjakom na voljo kot muzej. Prvo zbirko – Mirko tesno sodeluje z najpomembnejšimi raziskovalci Krnskega bojišča Soške fronte v prvi svetovni vojni – sestavljajo ostanke bojevanja in različni dokumenti, druga zbirka je etnološka. Njegovo zbirateljstvo, katerega pomemben del je vezan na zgodovino prve svetovne vojne, je pravzaprav del tamkajšnje »tradicije«. Prebivalci Drežniškega so po končani vojni pobirali orožje in ga oddajali vojaškemu oblastem z obljubo, da jim bodo plačali, a so jih na-

mešto plačila zaprli. Kasneje, v času italijanske okupacije, so predvsem revnejši ljudje pobirali ostanke vojne (železo, baker, medenino, svinec). Takim so rekli »železarji«.

Na vprašanje, ali so prebivalci Drežniškega tudi v času, ko ni bilo prav nobenih možnosti za zaposlovanje v bližini, vendar skušali preživeti doma, odgovori pritrdilno. Kdor ne živi v slovenskih krajih, ki so bili med prvo in drugo svetovno vojno priključeni Italiji, ne pozna pritiska fašizma na slovensko prebivalstvo, še manj pa to, da Italija ni podpirala razvoja podjetništva v slovenskih krajih, zato ni bilo dela. Toda, ko je prišla ponovna priključitev Sloveniji in Jugoslaviji, ki so se je Primorci veselili, so prišle dodatne obvezne oddaje, dodatni stroški in z njimi pomanjkanje, dela pa ni bilo nič več kot prej. Na domotorej Drežničane vežejo drugačne, vendar številne in zelo trdne vezi, tudi tradicija običajev, ki so jih obdržali in so v Mirkovi zbirki lepo poudarjeni.

Opisana narava Drežničanov se pri Mirku Kurinčiču kaže tudi v odgovorni skrbi za družino in dom. Prva zaposlitev je bila pravzaprav izpolnitev želje bolnega očeta. Njegovo zgodbo o tem, kako je nekoč spremljal gluhonemo sestro na zdravniški pregled v Piran in kako sta se potem dan in noč, peš in v globokem snegu vračala v Drežnico iz Tolmina, bi morali slišati tisti, ki tarnajo, kako težko je danes življenje. Ko si je ustvaril družino in blizu rojstne hiše začel graditi nov dom, je bil sam dohodek od dela v tovarni premalo. V slehernem prostem času, tudi navsezgodaj in pozno zvečer, je hodil v robe nabirat zelišča, ki jih je odkupovala farmacevtska industrija.

Zadnjih nekaj let do upokojitve je bil Mirko službeni naravovarstveni nadzornik TNP. Svojega dela ni opravljal le skrbno in odgovorno, ampak tudi z dušo in srcem. To smo vsi čutili. Tako je tudi sedaj, ko je prostovoljni nadzornik. In tako naj bo še dolgo. ♦

MOBILNA INFORMACIJSKA TOČKA TNP

BESEDILO • *Iztok Butinar*
FOTOGRAFIJA • *mag. Martin Šolar*

O zaveščanje obiskovalcev parka, lokalnih prebivalcev in mladih o naravnih in kulturnih vrednotah TNP je eno pomembnejših poslanstev javnega zavoda TNP. Tako je nastala tudi ideja o mobilni informacijski točki (MIT), ki bi zapolnila vrzel približevanja TNP obiskovalcem na kraju samem.

MIT sestavljajo predelano vozilo in skrbno zasnovana ter sodobno oblikovana oprema, namenjena za predstavitve v različnih okoljih in ob različnih dogodkih. Omogoča posredovanje avdiovizualnih vsebin s pomočjo multimedijske opreme, ki je nameščena v vozilu in omogoča podporo različnim izobraževalnim procesom.

Ker je zima specifičen letni čas, je specifično tudi obiskovanje gora, še posebej v zavarovanih območjih. Letošnjo zimo bomo med drugim namenili tudi preventivnim nalogam ozaveščanja obiskovalcev gora pri varnem gibanju v zimskih razmerah. MIT bo prisotna na pomembnejših izhodiščih za zimske ture ob različnih dnevih v tednu.

Ker gre za prvo celostno zasnovano premično informacijsko točko parka v Sloveniji kakor tudi v čezmejnem prostoru Slovenija/Avstrija, bomo svoje izkušnje in prilagodljivost z veseljem prenesli tudi v druga okolja.

MIT je zaživela v mesecu maju 2012 v okviru čezmejnega projekta Nature experience/ Brezmejna doživetja narave, ki se 95-odstotno sofinancira iz pomoči Evropskega sklada za regionalni razvoj – Operativni program Slovenija–Avstrija 2007–2013 in sredstev RS. ♦

PODNEBNE SPREMEMBE IN UPRAVLJANJE

BESEDILO • *Urška Smukavec*

Podnebje se je spreminjalo v preteklosti in se bo tudi v prihodnosti, vendar v zadnjih desetletjih glavina sprememb ni posledica le naravnih vplivov, temveč tudi delovanja človeka. Na to temo smo v okviru projekta Habit Change v Info središču Triglavsko roža na Bledu pripravili izobraževalni seminar za naravovarstvene nadzornike in zaposlene v zavarovanih območjih Slovenije z naslovom *Podnebne spremembe in upravljanje*. Vabilu se je odzvalo 50 ljudi iz štirih zavarovanih območij.

V uvodnem delu seminarja je vodja projekta **Tanja Menegali** (TNP) predstavila vsebino in že dosežene rezultate projekta. Sledilo je predavanje klimatologinje **dr. Lučke Kajfež Bogataj** (Biotehniška fakulteta) Opozorila je, da podnebne spremembe niso edina grožnja našemu planetu. Premalo pozornosti se namenja eksponentni rasti rabe virov, naraščanju in neenakosti prebivalstva, ekosistemskim izgubam, zgrešenemu ekonomskemu modelu ter presenečenjem, na katera nismo pripravljene. **Dr. Zalika Črepinšek** (Biotehniška fakulteta) je predstavila fenološke trende, ki so kazalniki temperaturnih sprememb v okolju. Preučevanja kažejo, da se spomladanske fenofaze (cvetenje, olitjanje) pojavljajo bolj zgodaj, jesenske fenofaze se začenejo kasneje, medfazna obdobja se skrajšujejo, rastna doba se podaljšuje. **Urška Smukavec** (TNP) je predstavila vpliv podnebnih sprememb na smučišča v TNP (Vogel in Rudno polje) in na pojavljanje ledu na Bohinjskem jezeru. Povprečna zimska temperatura na Voglu in Rudnem polju narašča, število dni s snežno odejo upada, hkrati pa upada tudi število obratovalnih dni in prepeljanih potnikov. Tudi pojavljanje ledu na Bohinjskem jezeru je vedno redkejšo, močan upad je zaznati zlasti od 80-ih let naprej, narašča pa tudi povprečna letna temperatura jezera. **Mag. Tina Petras Sackl** (TNP) je predstavila rezultate dveletnega monitoringa tujerodnih rastlinskih vrst. Na območju TNP je zabeleženih 19 tujerodnih vrst. Najbolj razširjene vrste so enoletna suholetnica (v Trenti, Bovcu, na Tolminskem), japonski dresnik (v Bohinju, na Pokljuki) in zlata rozga (v Trenti, Kranjski Gori). **Dr. Andrej Sovinc** (KPS Sečoveljske soline) je spregovoril o mednarodnih standardih za zavarovana območja (IUCN). Poudaril je, da je primarni cilj narodnega parka varstvo naravne biotske raznolikosti skupaj z ekološko strukturo in okoljskimi procesi območja ter spodbujanje izobraževanja in neagresivne rekreacije. ♦

Z ZNANJEM IN SPOŠTOVANJEM V NARAVO

BESEDILO IN FOTOGRAFIJA

• *Tanja Menegalija*

Projekt JULIUS je čezmejni projekt Slovenija-Italija, ki se je pričel jeseni 2011. Pri njem sodeluje pet italijanskih in štirje slovenski partnerji. Glavni namen projekta je izboljšanje skupne uporabe športnih in rekreativnih infrastruktur na programskem območju s posebnim poudarkom na rekreaciji v gorah in na športnih dejavnostih, ki so vezane na naravno okolje. Vloga Triglavskega narodnega parka je približanje narave različnim ciljnim skupinam s poudarkom na spoštljivem odnosu in varovanju.

V letošnjem letu je bilo izvedenih veliko aktivnosti na področju izobraževanja in ozaveščanja. Skupaj s Plezalnim odsekom PD Radovljica smo v okviru Marjetinega sejma na Bohinjski Beli organizirali spoznavanje flore in favne v plezališču Iglica. Izobraževalne aktivnosti smo izvedli tudi na dnevu Alpske konvencije v Mojstrani, v sklopu programa Odkrivaj ter v Info središču Triglavsko roža na Bledu.

V okviru izobraževanja Mladi nadzornik v Bavšici smo pripravili predavanje o pomenu skalnih sten za rastlinstvo in živalstvo. Predstavljene vrste so udeleženci lahko v živo spoznali v zavarovani plezalni steni nad dolino. Dogodka so se udeležili tudi mladi iz Italije. V jesenskem času so se začela izobraževalna predavanja o parku in etiki obiskovanja gora po alpinističnih odsekih. Predavanja so potekala v Kranju, Domžalah in Ljubljani.

V sklopu zbiranja podatkov o naravi je bil opravljen dvakrtni popis belke na območju od Debele peči do Tosca, popis rastlinstva v plezališčih na območju parka ter kartiranje habitatnih tipov na širšem območju dolin Krma, Kot in Vrata. Začeli smo tudi z analizo pritiska in vplivih zimskih rekreativnih dejavnosti na različne živalske vrste.

Projektne aktivnosti se bodo nadaljevale še do konca leta 2013. •

PREPROSTO IN ZABAVNO DOLOČANJE LESNATIH RASTLIN TNP

BESEDILO • *Alenka Petrinjak*

FOTOGRAFIJA • *Špela Ankele*

OSNOVNOŠOLKA PRI DOLOČANJU GRMA ČREMSE (PRUNUS PADUS) S POMOČJO DOLOČEVALNEGA KLJUČA, KI JE NALOŽEN NA PAMETNEM TELEFONU.

Drevesa, grme in lesnate vzpenjavke na območju TNP lahko določite z nekaj kliki kar na svojem pametnem telefonu neposredno v naravi, ko rastlini zrete v lište.

Na svoj pametni telefon si brezplačno pretočite aplikacijo, ki vam omogoča, da z odločanjem med dvema opisoma rastlin določite vrsto, ki jo opazujete. Interaktivni vodnik (določevalni ključ) za določanje lesnatih rastlin TNP je dostopen tudi na spletu v štirih jezikih, uporabljate ga lahko na pet načinov.

Poleg tega, da vodnik pretočite na svoj pametni telefon, tablični računalnik ali dlančnik, ga lahko uporabljate tudi neposredno prek spletne povezave, si ga natisnete ali shranite na zgoščenko. Vodnik je preprost za uporabo in opremljen s številnimi fotografijami. Namenjen je obiskovalcem TNP kot pomoč pri spoznavanju lesnatih rastlin ter šolam oziroma učiteljem in učencem kot učni pripomoček pri pouku biologije in naravoslovja.

Interaktivni vodnik smo v Triglavskem narodnem parku pripravili v sodelovanju z Oddelkom za biologijo Univerze v Trstu v sklopu mednarodnega projekta siit – Interaktivna določevalna orodja za šole. Dostopen je na spletni strani parka (zavihek Spoznavati/Narava) in na spletni strani projekta Siit (www.siit.eu). Za dodatne informacije pišite na [alenka.petrinjak\(at\)tnp.gov.si](mailto:alenka.petrinjak(at)tnp.gov.si) •

QR KODA ZA DOSTOP
DO APLIKACIJE
V GOOGLE PLAY.
APLIKACIJA JE NA
VOLJO TUDI ZA
IPHONE IN IPAD.

OTROŠKI PARLAMENT O NARAVI IN TRADICIJI

BESEDILO • *Maja Fajdiga Komar*
FOTOGRAFIJA • *arhiv TNP*

TNP izvaja projekt v okviru programa LEADER in je sofinanciran iz Evropskega kmetijskega in usmerjevalnega sklada ter Ministrstva za kmetijstvo in okolje. Pri tem sodelujemo z LAS Gorenjska košarica in BSC v Kranju. Glavni namen projekta je oživljanje tradicionalnega znanja na projektnem območju in prenos tega znanja s starejših generacij na mlajše.

K sodelovanju smo povabili bližnje osnovne šole. Najprej oš v Bohinjski Bistrici, ki je tudi naš projektni partner, poleg te pa še oš z Bleda, Gorij, Lesc, Mojstrane in Radovljice. Učenci so s pomočjo vprašalnikov med sokrajani poiskali tiste, ki še znajo kaj narediti tako kot nekoč, in to šolsko leto bomo na šolah organizirali tečaje. Konec septembra so tako v podružnični šoli Ribno organizirali delavnico za učence ter njihove babice in dedke. Preizkusili so se v ličkanju in izdelavi izdelkov iz ličkanja. Pri organizaciji so sodelovali krajani Bodešč, folklorna in gledališka skupina. Sredi februarja smo v Info središču TNP na Bledu organizirali izobraževalni seminar o tradicionalnem znanju za vse, ki jih ta tematika zanima. Povabili smo predavatelje z Inštituta za slovensko narodopisje na SAZU in nekaj predstavnikov t. i. dobre prakse. Zbralo se je okoli 80 udeležencev. Povzetke predavanj si lahko ogledate na spletni strani www.tnp.si. Aprila smo organizirali ekskurzijo v Belo krajino in si ogledali, kako tam ohranjajo znanje pridelave in obdelave lanu, vezenja in izdelave pisanic. Konec maja smo učence sodelujočih šol popeljali v Radovno k Pocarju. Spoznavali so življenje otrok nekoč – trli in mleli smo orehe, prebirali fižol, si naredili svojo igračo in pomagali pri izdelavi lesenih grabelj. Ogledali so si domačijo, v Mojstrani pa še Slovenski planinski muzej. V okviru projekta je bila narejena slikanica Pri babici na kmetiji, ki bo verjetno izšla konec leta. ♦

USPEŠEN ZAKLJUČEK MEDNARODNEGA TABORA

BESEDILO • *Marjeta Albinini*
FOTOGRAFIJA • *Federico Minozzi*

VKranjski Gori je pod okriljem Federacije Europarc potekal 11. mednarodni tabor za mlade nadzornike evropskih parkov. Takšno srečanje je bilo v Sloveniji organizirano prvič. Prvič pa je bil takšen tabor izveden tudi v sodelovanju dveh parkov, v dveh državah.

39 mladih in njihovih spremljevalcev iz 12 držav je večino časa preživelo »pod Triglavom«, en dan pa so odkrivali tudi lepote rezijanskega Naravnega parka Julijske Predalpe v sosednji Italiji. Tema tabora je bila posredovanje informacij obiskovalcem zavarovanih območij s poudarkom na terenski infrastrukturi, v okviru katere so udeleženci prisluhnili tudi predstavitvi urejenosti v posameznem udeleženem parku. Med terenskim delom programa so zbrani obiskali alpski dolini Krnica in Vrata, se povzpeli na Slemenovo špico ter v Italiji na planino Malga Coot ter mejni vrh Monte Guarda (Skutnik), od koder so imeli čudovit razgled na oba parka. Vreme je bilo naklonjeno tudi kolesarjenju do Mojstrane, kjer so obiskali Slovenski planinski muzej, delovni akciji čiščenja zaraščajočega se pašnika, anketiranju obiskovalcev ter ogledu Kranjske Gore. Zanimivi, poučni in predvsem zabavni sta bili predstavitvi in »plesna tečaja« rezijanskih ter slovenskih ljudskih plesov, za kar gre zahvala folklorinima skupinama Bled in Val Resia.

Po enotedenskem druženju v resnično pozitivnem vzdušju je bilo slovo težko. Udeleženci so se razšli z ugotovitvijo, da sta skrb za naravo in ples lahko univerzalna jezika, obenem pa tudi odličen razlog za druženje. ♦

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja: Evropa investira v podeželje

DOGODKI IN NOVOSTI

BESEDILO PRIPRAVILI • *Tina Markun • Mojca Smolej*
FOTOGRAFIJA • *Riina Tervo*

NOVE PUBLIKACIJE

Znanstveno-izobraževalni časopis Acta Triglavensia predstavlja prispevke, ki se nanašajo na raziskovanje narave in kulturne dediščine na območju TNP. Osrednji temi prve številke sta tujerodne rastlinske vrste in podnebne značilnosti TNP, objavljeni pa so tudi kratki povzetki raziskav.

Jelenjad v Triglavskem narodnem parku v zbirki **Razprave in raziskave** opisuje stanje, cilje in ukrepe za varstvo in upravljanje z jelenjadjo v Lovišču s posebnim namenom Triglav. Avtor publikacije je sodelavec TNP Miha Marenče.

Triglavski narodni park v letih 2010 in 2011 povzema pomembnejše naloge in dogodke in je hkrati tudi predstavitevna publikacija JZ TNP.

Priročnik Pojdimo z učenci v naravo je izšel v okviru čezmejnega projekta Slowtourism v slovenskem in italijanskem jeziku. Predstavlja različne aktivnosti doživljanja narave in je namenjen učiteljem osnovnih šol.

Vse publikacije so brezplačne, dostopne so tudi na spletni strani TNP www.tnp.si. Zavod za varstvo kulturne dediščine je v zbirki poljudno-strokovnih vodničkov Kulturni in naravni spomeniki Slovenije izdal vodnik **Triglavski narodni park in kulturna dediščina**. Avtorica besedila je sodelavka TNP Tea Lukan Klavžer. Vodnik je naprodaj na info mestih TNP (7 EUR).

PREDSTAVITVENI FILM TNP IN MULTIVIZIJA O ALPAH

Ujeta brezčasnost je promocijsko-predstavitveni film TNP, ki predstavlja vedute, značilnosti in posebnosti zavarovanega območja ter življenja v njem. Poudarek je na Triglavu kot osrednjem simbolu parka in na dolinah, ki se s Triglava spuščajo na vse strani. Osrednji del filma so podobe narave, posebnosti, biotska pestrost območja, kulturna krajina s kulturno dediščino, prikazano tako, kot park spoznavajo in doživljajo ljudje, ki v njem živijo oziroma ga obiskujejo.

Za Alpe je večjezična avdio-vizualna predstavitev, ki obsega več kot 400 fotografij iz 60 zavarovanih območij v Alpah. Pripravo multivizije je koordinirala Mreža zavarovanih območij v Alpah ALPARC ob sodelovanju z 20 upravljavci zavarovanih območij. Pri pripravi je aktivno sodeloval tudi JZ TNP. Multivizija prikaže raznolike podobe alpskega sveta, pokrajin, običajev, življenja in življenjskih okolij ter možnosti povezovanja na območju alpskega prostora.

Obe predstavitvi sta namenjeni predvajanju na info mestih TNP, javnih in strokovnih prireditvah, dogodkih TNP ter različnim promocijskim akcijam.

EUROPARCOVO SREČANJE ČEZMEJNIH OBMOČIJ

TRANSPARCNET 2012

Triglavski narodni park je z Naravnim parkom Julijsko predgorje, s katerim sodelujemo na področju čezmejnega upravljanja, predstavil rezultate skupnega delovanja in zloženko z naslovom Čezmejna Ekoregija Julijske Alpe na letnem Europarcovem srečanju čezmejnih območij TransParcNet.

Srečanje je potekalo na treh sosednjih zavarovanih območjih na Finskem (Inari-Vätsäri Wilderness Area), v Rusiji (Pasvik Zapovednik) in na Norveškem (Øvre-Pasvik National Park). Sodelovalo je 37 udeležencev iz 14 zavarovanih območij. Predstavljeni so bili primeri dobrih praks čezmejnega sodelovanja, varovanja in trajnostnega razvoja.

Transboundary Parks...following nature's design

ALPSKI TEDEN 2012

BESEDILO • *mag. Martin Šolar*
FOTOGRAFIJA • *arhiv TNP*

Alpski konvenciji v obdobju 2011–2013 predseduje Švica. Prvič v zgodovini je konferenca držav članic Alpske konvencije potekala sočasno z Alpskim tednom, iz česar sklepamo, da bi se morala države, ki se ukvarjajo z alpskim prostorom, povezati. Vsealpsko sodelovanje je osredotočeno na gošpodarsko, socialno in ekološko obnovo alpskega prostora z jasnim poudarkom na trajnostnem razvoju. Tema alpskega tedna Obnovljive Alpe je bilo vabilo k odkrivanju bogaštva možnosti za obnovljivost Alp. V okviru Alpskega tedna, ki je potekal od 4. do 8. septembra v Poschiavu v Švici, so bile ob alpski konferenci organizirane še letne skupščine in konference planinskih zvez v alpskem loku (Club Arc Alpin), CIPRA, omrežja občin v Alpah in skupščina Mreže zavarovanih območij v Alpah (ALPARC).

Triglavski narodni park je posebej dejaven v okviru Mreže zavarovanih območij v Alpah. Na skupščini je več kot dvajset direktorjev zavarovanih območij – predvsem narodnih parkov v Alpah – podpisalo memorandum o ustanovitvi zveze parkov v Alpah leta 2013. Na volitvah vodstva Mreže zavarovanih območij v Alpah, ki še deluje v okviru generalnega sekretariata Alpe konvencije, je bil za predsednika izbran dr. Michael Vogel, sicer direktor Narodnega parka Berchtesgaden v Nemčiji, v mednarodni izvršni odbor mreže pa je bil ponovno izvoljen tudi direktor TNP mag. Martin Šolar. ♦

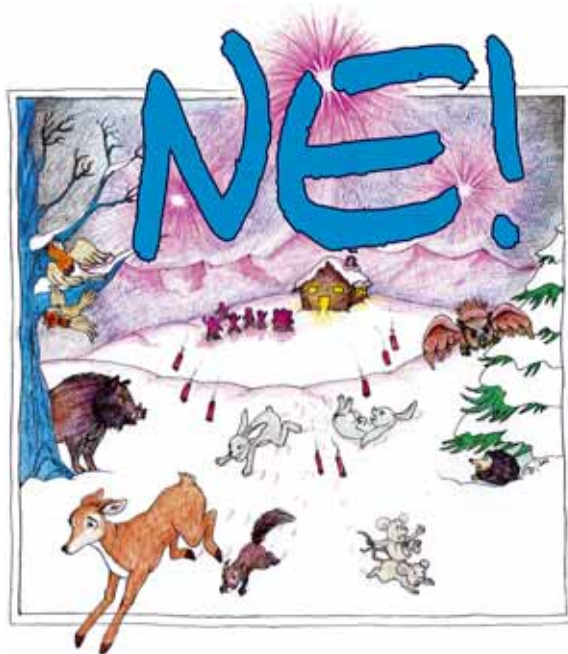

PRESEDNIK MREŽE
ZAVAROVANIH
OBMOČIJ V ALPAH
MICHAEL VOGEL
V POGOVORU Z
DIREKTORJEM
TNP MARTINOM
ŠOLARJEM

PIROTEHNIKA - NE!

BESEDILO • *Tanja Menegalija*
RISBA • *Tanja Dijak*

V letošnjem letu nadaljujemo z ozaveščevalno akcijo o škodljivosti uporabe pirotehničnih sredstev. Zelo pozitivni odzivi v lanskem letu kažejo na to, da se ljudje že zavedajo te nevarnosti in da tudi spoštujejo zakon, ki prepoveduje uporabo teh sredstev v naravnem okolju Triglavskega narodnega parka (TNP). V letošnjem letu želimo opozoriti predvsem na to, da je vpliv veliko širši, četudi se uporabljajo zunaj naravnega okolja. V zakonu TNP je naravno okolje opredeljeno kot živa in neživa narava območja, ki ga ni ustvaril človek, nanj pa vpliva, ga oblikuje in uporablja. Torej so vsa naselja, območja razpršene poselitve in infrastrukturnih objektov nenaravno okolje in si zato lahko razložimo, da omejitev za ta območja ne velja. Vemo pa, da sta največja problema pirotehniko hrup in strupeni delci, ki se širijo daleč naokoli. Četudi na vrhu Triglava ni odvržene petarde, bo hrup, ki se bo slišal iz dolinskih naselij, vseeno negativno vplival na prebivalce naravnega okolja.

Poleg medijskega obveščanja, obveščanja posameznih ciljnih skupin, razdeljevanja plakatov in letakov smo letos akcijo nadgradili z razpisom otroškega likovnega natečaja. Vsa dela bodo v januarju razstavljeni v Info centru Triglavska roža na Bledu, najboljše tudi nagrajena. Vse obiskovalce in prebivalce Triglavskega narodnega parka pa pozivamo, da širijo zaveš in pripomorejo k mirnemu doživljanju praznikov. ♦

KURJI VRH

BESEDILO • *Iztok Butinar*
FOTOGRAFIJA • *Jernej Legat*

Ljubljanska cesta 27
SI-4260 Bled, Slovenija
www.tnp.si

KURJI VRH Z
OKOLIŠKIMI VRHOVI

Kakšen bi bil razgled na Špik iz Kranjske Gore? Verjetno eden lepših, če ne bi bilo grebena s Kurjim vrhom, ki ljubosumno varuje skrivnostno divjino Martuljskih gora pred radovednimi pogledi ...

S parkirišča pri opuščnem malem Špiku sledimo kolesarski stezi do prvega križišča, kjer kolesarska steza prečka makadamsko cesto. Tu zavijemo levo in ji sledimo do naslednjega križišča, kjer se držimo desne vse do table TNP in kopišča. Tu se pot razcepi na dva dela. Naša nas bo vodila skozi sotesko mimo prvega Martuljskega slapu. Kmalu za slapom se pot priključi kolovozu, ki nas pelje proti Jasenju oziroma pod Špik. Na križišču sledimo oznakam za pod Srce in se kaj hitro priključimo gozdni cesti. Cesta, po kateri se vzpenjamo, se konča z obračališčem za tovornjake, takoj za njim se držimo desne in pri tem prečkamo manjši studenček. Kolovoz, ki se nato začne vzpenjati, pa ima kmalu dve zaporedni razpotji. Obakrat nadaljujemo naravnost in mu sledimo nekoliko višje do naslednjega razpotja, kjer nadaljujemo levo navzgor. Vzpenjamo se

po neoznačeni in široki poti, ki nas višje pripelje do zadnje dvomljive situacije. Na mestu, kjer se pot približa širokemu kolovozu, ponovno opazimo neuradne markacije, ki nas usmerijo levo navzgor na strmo gozdno pot. Po 15 minutah se strmina nekoliko unese in pot nas iz gozda pripelje na obrobje hudourniške grape, ob kateri se nato vzpenjamo. Nekoliko višje steza zavije desno in nas ponovno popelje v gozd, kjer po krajšem spustu pridemo do prijetnega studenčka, katerega prečkamo le nekaj metrov pod izvirom. Pot se nato znova začne strmo vzpenjati, gozd pa kmalu zamenja rušje. Vse bolj razgledna pot nas višje pripelje med dva balvana, kjer je manjše razpotje (na desnem balvanu oznaka PB, pot Planica-Pokljuka). Nadaljujemo desno po spodnji poti (levo Rušica in Rigljica, možno pa tudi na Kurji vrh, a je pot v zgornjem delu precej zaraščena z rušjem), ki preči pobočja Kurjega vrha. Pot, ki se zmerno vzpenja, preči nekaj strmih travnatih pobočij, ki so v mokrem nevarna za zdrs, v suhem pa vzpon ne pomeni večje nevarnosti. Ko pot preide z zahodnih pobočij na severna, pa pridemo na razpotje, kjer nadaljujemo po Levi

zgornji poti, ki se začne strmo vzpenjati ob robu krajših pečin. Tej strmi poti, na kateri se strmina v zadnjem delu nekoliko unese, sledimo do Kurjega vrha, od koder po dobrih treh urah zmerne hoje ugledamo vso neukrotljivo drznost Martuljske skupine ter nežno objamemo Karavanke in Dolino do njenih začetkov ... ♦

VIR: INTERAKTIVNI ATLAS
SLOVENIJE, ZALOŽBA MK